

Svend Estridsens hustru

Erik Segersäll (*945 †995)
Sigrid Storråde (*962 †1012/22)
Svend Jarl (*961/70 †1016)
Swietoslawa (Gunhild) (*968/72 †1015)
Holmfrid, datter af Erik Segersäll (*972/77 †1020/25)
Olaf Skötkonung, søn af Erik Segersäll (*979/80 †1022)
Gunhild, datter af Holmfrid (*996/1005 †1050)
Anund Jakob, søn af Olaf Skötkonung (*997 †1050)
Adalbert af Bremen (*1000 †1072)
Svend Estridsen (*1020 †1074/76)
Adam af Bremen (*1040/50 †1076/81)

Svend Estridsen var konge af Danmark fra år 1047. En del kilder - både danske og udenlandske - beskriver, at Svend giftede sig med en svensk slægtning.

Adam af Bremen -

"Cumque rex invenis Suein tria pro libitu suo regna tenuerit, mox succedentibus prosperis oblitus est celestis regis et consanguineam (slægtning) a Suedia duxit uxorem".

"...da Kong Svend havde da fået tre riger at råde over efter sit forgodtbefindende glemte han snart, på grund af sin medgang, himlens konge, og tog en beslægtet kvinde fra Svealand til hustru".

Svend giftede sig antagelig i løbet af 40'erne og da han før den tid havde aftjent krigstjeneste i 12 år (*militavit in Suedia*) hos Anund Jakob, har han ved hoffet i Uppsala sikkert truffet sin hustru der. Første gang kilderne refererer til Svend er år 1041, hvor afdøde Hardeknuds flåde lå underdrejet ved Sandwich i England. Flåden blev - ifølge krøniken - ledet af den 22-årige Svend Estridsen og fætter til Hardeknud.

Bremerkirken mente, at Svend tog en slægtning til hustru og at dette ægteskab var ugyldigt efter kirkeloven. *Adalbert* af Bremen fungerede fra år 1043 og frem til sin død år 1072, som ærkebiskop af bispedømmet Hamburg-Bremen. Magister *Adam* af Bremen blev i perioden år 1066 eller 1067 inviteret af ærkebiskop Adalbert til kirken i Bremen, hvor han år 1069 blev leder af katedralens skole. Her fik han idéen til at skrive Gesta.

Det første møde med præster fra bispedømmet Hamburg-Bremen må have fundet sted omkring år 1050, hvor ærkebiskop Adalbert bød Svend at ophæve sit ægteskab, som senere blev annulleret af Pave Leo IX, da giftermålet stred mod kirkens bestemmelser.

Det næste møde med ærkebiskop Adalbert personligt, fandt sted i Slesvig år 1053 og måske på kongsgården Søderup ikke langt fra Urnehoved ting i Sønderjylland. Her boede Svend gennem hele sin regeringstid. Mødet blev et overdådigt drikkegilde, der varede i otte dage og noget tyder på at Svend på det tidspunkt fik meddelelsen om pavens afgørelse.

På baggrund af nævnte informationer må de senere møder mellem Adam af Bremen og Svend Estridsen have været afholdt i Søderup i perioden 1069-70. På grund af sagens prekære indhold har Adam ikke forsøgt at diskutere skilsmissem og dermed kendte han ikke til kvindens navn. Det ses af Adams senere krønike, hvor han fabulerer omkring navnet, der afviger i de forskellige udgaver af håndskriftet -

i udgave A 1 kaldes hun Gunhild
i udgave B 1 kaldes hun Gude
i udgave B 2 kaldes hun Gunild eller Giuthe
i udgave C kaldes hun Gude

Det ser ud til at Adam er meget i tvivl og i virkeligheden havde han kun hold på, at Svend havde været gift med en nær svensk slægtning, men ikke kvindens ordrette navn¹.

I noterne² fortæller Adam at kvinden Gunhild var Anund Jakobs enke -

"Alia erat Gunhild, relicta Anundi, alia Gude, quam Thore interfecit".

og hele fremstillingen er nu ret forvirrende og bliver ikke meget bedre i den nordiske litteratur, hvor Saxo beretter -

"...ægtede han (Svend), opsat på at få ægtefødte børn, sveakongens datter Gyda, der var hans Frænke (slægtning), som om det kunde kaldes et virkeligt ægteskab".

Ifølge et leksikon over tidlige personnavne betyder "*guda*" et guddommeligt væsen. Adams Gude eller Guðe - samt Saxos Gyda udspringer af samme personnavn som Guði, Guthi, Goda, Gode samt Gyða, Gytha og Gida³. Gunild, Gunhild er afledt af Gunnhildr og udspringer af det slaviske *Kunigunda*. Gude og Gunhild er - som vist - ikke samme navn og Adam kan umuligt have forvekslet navnet men kun have været i tvivl om hvilken af de to personer, der har været hustru til Svend Estridsen.

Gunhild

Snorri Sturluson skriver i Olafs Tryggvasonar Saga -

"Sveinn, son Hákonar jarls, hafði þá fest Hólmsfríði, dóttur Ólafs Svíakonungs".

"Svend, søn af Håkon jarl, var den gang forlovet med Holmfrid, datter af sveakongen Olaf" - og et andet sted nævnes at -

"Gunhild, en anden datter af Svend Jarl, var gift med danerkongen Svend Ulfsson (Estridsen)".

Yderligere hedder det sig, at Gunhild først var gift med fætteren Anund Jakob og at Svend Estridsen giftede sig med enken år 1050, efter Anunds død.

Problemstillingen undersøges i det følgende -

Anund Jakob blev konge år 1020 og giftede sig måske med sin hustru Gunhild på et tidspunkt, hvor hun var 20-25 år gammel. År 1050 dør Anund og Gunhild må da være tæt på 50 år gammel, hvis de var jævnaldrene.

Hvis Svend Estridsen giftede sig år 1050 med enken efter Anund var han på det tidspunkt selv 30 år gammel og det er utænkeligt at han giftede sig med en kvinde, der var 20 år ældre. Kun hvis Svend og Gunhild var nogenlunde jævnaldrene dvs. fra ca. år 1020 - kan hun muligvis have været gift med Anund - i en kortere periode - fra omkring år 1038? Anund var da 41 år. Som nævnt tidligere blev Svend skilt fra Gunhild lige omkring år 1053.

Sagaerne nævner, at Gunhilds forældre var *Svend Jarl* og *Holmfrid*, datter af Erik Segersäll. Parret blev gift omkring år 996⁴, samme år hvor mange alliancer blev indgået - og før slaget ved Svold. Det er næppe troværdigt at der skulle gå 15-20 år før Svend Jarl og Holmfrid fik børn?

Svend Jarl står svagt i den historiske overlevering. Kun en enkelt samtidig kilde, kvadet *Nesjavísur*, nævner Svend Jarl og ellers er han kun omtalt i kongesagaerne og de islandske sagaer, hvor han nærmest optræder som en ren romanfigur. Ydermere findes der ingen kilder overhovedet, der knytter Svend til tidens afgørende slag ved Svold. Det har fået enkelte forskere⁵ til at tvivle på om han overhovedet skal opfattes som reel historisk person og det er foreslået, at Svend Jarl er blevet "opfundet" i begyndelsen af 1100-tallet gennem en fejllæsning af førstnævnte kvad⁶.

Holmfrid, datter af Erik Segersäll er ligeledes problemfyldt, da hun må være født omkring perioden 972/77 - hvis hun blev gift år 996. Kronologien viser at *Swietoslawa* (Gunhild) i en alder af 4-9 år umuligt kan blive mor til Holmfrid - og heller ikke *Sigrid Storråde* (10-15 år). Muligheden foreligger dog, at hun var frilledatter af et tidligere forhold.

Hvis Svend Jarl står svagt som sagnfigur i den islandske litteratur, falder dermed Holmfrid og deres datter Gunhild - og samtidig hele spørgsmålet om Svend Estridsens giftermål med samme person.

Adam af Bremen giver os et yderligere indblik i begivenhederne omkring personen Gunhild i fortællingen om biskop Adelward (den Yngre), der besøgte en dronning Gunhild i Svealand ca. år 1064 -

"Nomen ei Stenkil erat. Is solus misericordia motus super fratres, optulit eis munera, transmisitque eos per montana Suedorum salvos usque ad sanctissimam Gunhild (vel Giuthe) reginam, quae a rege Danorum pro consanguinitate (slægtning) separata..."

"Stenkil, en slægtning til kongen tog imod og førte dem i god behold gennem Suedorums bjergegne til den meget fromme dronning Gunhild (eller Giuthe), der - efter at hun var blevet skilt fra danerkongen på grund af slægtskab - nu levede på sine godser fjernt fra Danmark."

År 1064 sendte Bremerkirken missionsbiskop Adelward til Sigtuna, mens kong Stenkil (†1066) endnu var konge.

Konklusion

Hele konstruktionen ser ud til at resultere i, at Svend Estridsens hustru og nære slægtning Gunhild/Gude ikke kan være samme Gunhild og datter af Holmfrid.

Noter

1. Adam af Bremens meddelelser om Sven Estridsøn, Historisk Tidsskrift, Bind 10. række 2 1932-34, Vilh. La Cour, s. 509
2. Schol. 67
3. Lena Petersons Lexikon över personnamn, webversion
4. Svend Jarl og Holmfrids giftermål nævnes i Heimskringla omkring år 995, jf. H. Koht, Norsk biografisk leksikon, 15 1965 s. 334
5. S. Hellberg: "Slaget vid Nesjar og 'Sven jarl Håkonsson'", i Scripta Islandica, bd. 23, Uppsala 1972, s. 21-30.
6. S. Hellberg: "Nesjavísur än en gång", i Scripta Islandica, bd. 36, 1985, s. 3-20
6. Norsk biografisk leksikon, Svein Håkonsson - utdypning, Claus Krag, netversion